

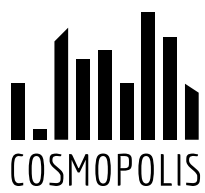
PETR RŮŽIČKA

DEVÍTI KRUHY

ARBEIT
MACHT FREI

COSMOPOLIS

PŘÍBĚH ČESKÝCH STUDENTŮ
INTERNOVANÝCH V SACHSENHAUSENU

Petr Růžička

DEVÍTI KRUHY

PETR RŮŽIČKA

DEVÍTI KRUHY

PŘÍBĚH ČESKÝCH STUDENTŮ
INTERNOVANÝCH V SACHSENHAUSENU

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Text © Petr Růžička, 2025

Cover © Tomáš Sitar, 2025

© Grada Publishing, a. s., 2025

Redakční úpravy a korektury Monika Jitřenková

Sazba Roman Křivánek, Art007

ATELIER Grafický návrh obálky Ing. arch. Tomáš Sitar
TOMSON A-PARTNER ARCHITECTS
ATELIER TOMSON

Vydala Grada Publishing, a. s. pod značkou Cosmopolis v Praze roku 2025,
jako svou 10082. publikaci

Tisk Typodesign s.r.o.

Grada Publishing, a. s.,
U Průhonu 22, Praha 7

ISBN 978-80-271-8011-0 (ePub)

ISBN 978-80-271-8010-3 (pdf)

ISBN 978-80-271-5971-0 (print)

Tam někde v dáli je Něco
a (snad) stojí při nás

PROLOG

Nespočet krystalků sněhu díky mrazu ostrých jako břitva, z nichž ani jeden není stejný, se ve světle reflektorů třpytí a mihotají jako drahokamy v plameni svíčky. Chtějí se snad vyrovnat hvězdám na ustupující noční obloze? Ta, průzračně černá, je poseta zimními hvězdami a souhvězdími. Zdá se, že vše nejbedlivěji shora sleduje Orion. Bájný starořecký lovec, jehož osudem byla bohyně Artemis. Sněhové vločky, než je nemilosrdně sevřela dýka mrazu, se ještě před nedávnem snášely z nebe s úžasnou noblesou tančící jako baletky, svírají nyní vše živoucí společně s krutým mrazem v osudovém klinči.

Bruno marně přikazuje svým zubům, aby v ústech neposkakovaly a nedrkotaly. Šílená zima už mu prostoupila celým tělem až do morku kostí. Tělo se mu neovladatelně chvěje jako vysoká tráva ve větru. Tenoučké lágrové kalhoty a svrchník jsou v souboji s téměř třicetistupňovým mrazem odsouzeny k jistému nezdaru stejně jako člověk s rendlíkem proti záplavě. Zděšeně pozoruje, že před ním stojící Karel je na tom ještě hůře. Karlovi se z úst derou uši drásající vzlyky a sténání. Do toho Bruno vidí, že se pod Karlem vytváří ve sněhu žlutavá loužička.

„Karle, Karlíku, proboha tě prosím, vydrž,“ šeptá Bruno přeskakujícím hlasem Karlovi, jehož tělo se neovladatelně vlní mnoha záškuby. Vzduch unikající při mluvení z úst se rázem mění v oblak páry. Karlovi tře záda svými zcela zkrehlými prsty, čímž zahřívá nejenom kamaráda, ale trochu také i sebe.

„Sakra, kluci, říkám vám, hýbejte se, hlavně hýbejte prsty na rukách a na nohách! Hýbejte se a tiskněte se těsněji k sobě. Jestli vám

prsty nebo uši upadnou, už vám to zpátky nepřišiju,“ nabádá už po několikáté všechny okolo nedaleko Bruna stojící medik František z Hradce Králové.

Ke skupině studentů se od budovy velitele tábora blíží vedoucí vězeňské samosprávy Harry Naujoks.

Třeba nám nese zprávu, že toto nelidské utrpení končí, blesklo Brunovi naivně hlavou.

Harry se zastavil u studentů a povzbuzuje je, aby vydrželi a nevzdávali se: „Chlapci, byl jsem několikrát za velitelem tábora, ať už se můžeme rozejít, ale je to marný. Podařilo se mi pouze pro vás vyjednat, že dostanete klapky na uši. Vydržte, za chvíli s nimi přiběhnou a můžete si je nasadit.“

Skupina českých studentů nechodí, tak jako ostatní vězni v táboře, pracovat, a proto nemají na klapky proti chladu nárok. Jeden by řekl, že takové malé klapky na uši jsou kapkou v moři velkého utrpení, ale skutečně mohou znamenat ten pověstný miniaturní vlásek mezi životem a smrtí.

A přitom dnešní ráno začalo zcela běžně, tak jako každý jiný lágrový den. Po probuzení se tisíce heftlinků, stejně jako obyčejně, shromáždili na apelplacu k rannímu počítání. Vzhledem k nesmírné zimě toho rána si žádný z vězňů nepomyslel, že zrovna dnes v takové sibiřii tu budou hodiny trčet a umírat. Něco však mohla signalizovat ta skutečnost, že dnes tu s nimi od začátku nebyli na počítání žádní esesáci. A když po půl hodině dostali pokyn k rozchodu, každý z nich si oddechl. Ale chyba lávky. Heftlinkové se ještě ani nevydali na cestu ke svým barákům, když přišel rozkaz vrátit se na svá místa na apelplacu. Kápoové a další pomocníci esesmanů z řad vězňů je údery a kopanci sešikovali zpátky do formace.

Jeden se tiskne na druhého, snaží se poskakovat, jakkoliv si zahřívá omrzající nosy a prsty na rukou. Poskakování nepomáhá. Nyní se každý v pudu sebezáchovy tlačí co nejbližší s cílem zachytit aspoň trošku tepla.

Starší a slabší vězni se nedokážou udržet na nohách. V záchvatu padoucnic padají na zem jako přezrálé švestky. Leichentrégrové nestačí mrtvé odnášet. Nakonec jsou nosiči mrtvol zahnáni, a ti, co esesácký běs nepřežili, zůstávají ležet s vyvrácenýma žalujícíma očima na místě, kde se svalili.

Bruno s Karlem a dalšími českými studenty taktéž bojují o holý život. Výhodou je jim jejich mládí, zdraví a silná sounáležitost českého studentského kolektivu.

„Bruno..., Bruno...,“ koktá Karel fialovými rty, „to nejní normální apel, to je naskvál, voni nás chtějí zamordovat. Bruno, já tadyk nechcu umřít!“

Bruno se ještě více přitiskne na Karlova záda a rukama mu silně tře ramena. Cítí to stejné zezadu od dlouhého Honzy. Tělem se mu rozlila aspoň kapička tepla a dvě kapičky naděje.

„Karlos, musíš vydržet, myslí na to, že se musíme vrátit domů, tady to nesmí být náš konec. Proboha, Karlíku, vydrž!“

Snaží se kamarádovi dodávat odvalu, ale sám by ji potřeboval. Mráz se mu zakusuje do těla svými ostrými zuby. Působí mu doposud nepoznanou bolest. Ovládá ho a svírá. Dělá vše pro to, aby vydržel, a v největší krizi Bruno zavírá oči a přikazuje si myslet na něco hezkého. Soustředí se a představuje si první setkání s Eliškou na Petrově. Zase padají trpytící se sněhové vločky a roztoužená Eliška se k němu vroucně tiskne. Bruno cítí slzy v očích. Rychle je ledovýma rukama stírá, aby mu u očí nepřimrzly. Kolena se mu podlamují, tělo slábne, ale jeho mladá duše to nechce za žádnou cenu vzdát. Zdá se mu, že zase zažívá ten pocit, jako kdyby vystoupil ze svého těla a vše viděl očima někoho jiného zpoza hustých chuchvalců mlhy. Podobný stav už zažil v Praze před odjezdem do lágru, když jej mlátili ti tři gestapáci. Je snad znovu na cestě na druhou stranu?

„Rozchod do baráků,“ ozývá se po desáté dopolední rozkaz. Vězni se pokoušejí uvést do pohybu na kost zmrzlá chodidla. Nedaří se to, nohy se podlamují. Podpírají jeden druhého a v mrazivém transu

opouštějí apelploc, kde na zemi leží desítky mrtvých, jejichž ztuhlá nehybná těla tvoří děsivé sousoší.

V půl naší zemské pouti, když se vkročí, já octnul jsem se
v tmavém, pustém lese, neb cesta pravá zmizela mi z očí.

– *Peklo, Dante Alighieri* –

Vlak se svojí lokomotivou a mnoha vagóny vydává známý monotónní tichý hluk, jak kola pravidelně rachotí nárazy na místa spojení kolejnic. Kalným ránem si rází cestu stále severním směrem. Probouzející se vesničky, malá i větší města jsou němými svědky jeho pouti. Jako had se vlní českou krajinou. I hora Říp z uctivého povzdálí sleduje jeho cestu. Mnohým lidem na perónech nádraží a nádražiček zůstane záhadou, kam se ubírá vlak se všemi okny zaslepenými staženými roletami, překrytými papíry, či prostě zamalovanými barvou.

Co se to proboha děje, táže se sám sebe v duchu Bruno jako ve snách. Zbité tělo jej děsně bolí. Cítí se podobně jako po napadení brněnskými turnery před několika lety, ovšem tentokrát bez otcových povzbudivých slov a jeho lahodné whisky. Z výrazů tváří okolo něj sedících mládenců odečítá zmatek a zděšení. Namáhá se pochopit, co se to přihodilo. Všichni v kupé jsou dušeni hrůzou a nejistotou okamžiku. Hledí do vyjukaných očí naproti němu sedícího hochu. Nešťastníka, kterého do vagónu dostrkali na poslední chvíli. V prvním momentě, když ho uviděl, se zmohl jen na banální tichou poznámku: „Proboha, kde máš boty?“ Nejenže dotyčný nepřišel s botami na nohou, ale neměl ani ponožky a oblečen byl jen v pyžamu.

Bruno obětoval svoji čepici, aby si s ní nebožák mohl obalit aspoň jednu nohu. Každý z deseti hochů tísnicích se v kupé, tedy až na jednoho, obětovali nějakou část svého oblečení, aby se nově příchozí aspoň trochu zahřál. Ve vlakovém kupé byla zprvu strašná zima.

Jakmile obdarovanému přestaly drkotat, zuby všem poděkoval: „Jsem Jindra. Vytáhli mě na koleji přímo z postele. Dlouho jsem se učil a pak tvrdě usnul. Jak po nás hulákali, stihl jsem si dát na nohy pouze trepky, co jsem měl u postele, a už mnou smýkali ven. O ty pantofle jsem přišel už při nastupování do nákladáku. Nastotísíckrát vám děkuju. Nevím, co bych si bez vaší pomoci počal. A kam myslíte, že nás to vezou?“

Všichni sklopili oči. Na tuto otázku, byť si jí lámou hlavu neustále, neznali odpověď. Jen ten, co seděl u okna a neobtěvoval žádný kus oblečení, spustil: „To su porat same dřisty. Trochu nás povozi, udělají bububu, a pak pošlu dom k mamušam. Taka spanila jizda, rozumíš, abychom byli hodni. Take postrašení.“

„To se ví,“ přidal se k němu opatrně vedle něj sedící hoch.

Bruno se s ohledem na směr jízdy nemůže zbavit nepříjemného pocitu, že směřují do Německa. Nejspíš na nucené práce. Teď, když se pustili do války, potřebují každou levnou pracovní sílu. Po zprávách kolegů, sedících u oken, bylo stále jasnější, že drží směr Německo. Tam jsou i ty koncentrační tábory... Z myšlenek kroužících mu hlavou se celý roztřásl.

A ne, opravdu to není zima, protože teď už je v kupé zase horko až k zalknutí. Otevřít okno mají přísný zákaz.

Bylo však něco, co jej trápilo mnohem více. Uvnitř ho hnětly myšlenky jako obří stroj na těsto. V hlavě mu burácí rej otázek. Co bude s jeho nejbližšími? Proboha, co je s maminkou a Eliškou? Táta a Žanek jsou aspoň chlapi...

V kupé se teď téměř koupou v potu studenti pražských vysokých škol. Pocházejí skoro ze všech pražských kolejí. Jsou tady z Hlávkových kolejí, Masarykových kolejí, Švehlových i z kolejí na Letné. Není tu nikdo z Hradčanských kolejí, Štefáníkových, ani z Alexandrových. Je zřejmé, že Němcům šlo pouze o studenty české národnosti. Postupně všem lapeným dochází, že jde o cílený úder na budoucí českou inteligenci.

Bruno ve svém nejbližším okolí nezaregistroval nikoho z demonstrantů. O Brňácích ani nemluvě. Ovšem do ostatních kupé, natož do jiného vagónu se nedostanou. Dlouho je nepouští ani na záchod.

Hodiny a hodiny neměl nikdo z nich v ústech nic k jídlu ani k pití.

Esesáci jedoucí ve vlaku jako stráž si krátí čas pohledem na studenty, které nutí cvičit. Hoši musí neustále střídavě sedat na lavici a na zem. V kupé je málo místa, a tak nebožáci do sebe strkají a padají přes sebe. To vše k všeobecnému pobavení německých strážů, kteří *cvičence* občas povzbudí kopancem či ránou pažbou pušky.

Hned po vyjetí vlaku z Prahy byli všichni studenti seznámeni s tím, že pokus o útěk bude potrestán zastřelením, stejně tak i spánek.

„Co tys jim, prosím tě, proved, že seš tak zřízený?“ dotázal se Bruna vysoký na okraji sedící student s tmavým monoklem okolo levého oka.

„Nesmekl jsem dost rychle čepici a díval se jim do očí,“ zalhal opatrně Bruno, aniž by chtěl cokoliv dalšího rozebírat, „ale co ty, kdo tebe vzal přes oko? Hraje ti všema barvama.“

„No, já jen řek, že nejsou žádný Nojšl, že se jmenuju hezky česky Neuschl a začal jsem to hláskovat. Chytl jsem jednu pěstí a stejně jsem byl dál německy Nojšl,“ odpověděl potichu a hořce se zasmál dotázaný česko-německé jazykové hříčce, jež se ukázala v této době jako zdraví nebezpečná.

Zrak obracel jsem kol a slyšel pouhý jen pláč a vzdech,
po obou stranách zívá pln muk a nářků strašlivých kraj dlouhý.

– *Peklo, Dante Alighieri* –

Známý monotónní zvuk vlastní všem vlakům světa je jedinou jistotou českých studentů mířících do neznáma. Jsou odváženi stejně, jako byli kdysi dávno odváděni mladí lidé Krysařem z Hamelnu.

Bruno stojí nad záchodovou mísou a snaží se v drkotajícím vlaku vymočit. Tak dlouho to musel zadržovat, když je na WC nechtěli pustit, až se mu to zarazilo. Navíc za ním stojí a sleduje ho mladý esesman, kterého k nim před chvílí nově přidělili. Ten sice nikomu neubližuje, ale Bruna při močení stejně silně znervózňuje.

Nakonec se dobrá věc podařila. Spokojený Bruno pohlédl do tváře stejně starého, možná i mladšího, Němce. Vzhledem k tomu, že výraz, který ve tváři mladého strážce spatřil, byl za posledních několik dní první normální, dal se s ním svojí perfektní němčinou do řeči.

Světě div se, esesman mu dal dokonce kousek chleba a napít. Bruno především ocenil, že mohl konečně svlažit vyprahlé hrdlo. Jeho všetečné otázky, především stran cíle cesty, mu Němec ovšem zodpovědět nedokázal. Prostě dostal rozkaz je hlídat. Nic víc, nic míň.

Brunovi se nepodařilo strážného přesvědčit, aby o jejich osudu zpravil jeho rodinu v Brně nebo alespoň příbuzné v Německu. Nicméně byl nebetyčně vděčný za kousek normálního hovoru, žďibec chleba a pár hltů vody. Nejsou všichni lidé zlí, pomyslel si.

„Kde seš tak dlouho? Taký musíme na stranu,“ přivítal nevrle Bruno v kupé jeden ze spolucestujících. Únava, hlad, žízeň, strach a nervozita již na pasažérech tohoto podivného transportu vykonaly své. Přese všechnu hrůzu však mladá těla a duše mládenců celou situaci zvládala stále ještě nadmíru úspěšně.

Jakmile vykonali všichni své tělesné potřeby a některým se i třeba podařilo po kapsách najít zapomenuté zbytky nějakého jídla, byl svět hnedle o něco málo veselejší. Noví členové vyměněné stráže už je také neokřikovali za každé slovíčko, a hlavně nenutili cvičit, ani je nijak netýrali.

„Esesáci utvořili úzký špalír, kterým jsme museli proběhnout. Tloukli nás hlava nehlava obušky a holemi. Zuřili přitom a šílená nenávisť jim koukala z očí i z každického jejich gesta,“ pustil se do vyprávění okamžiků po zatčení student s brýlemi, jejichž jedno sklíčko je silně naprasklé.

Bruno pozorně poslouchal a po očku všechny v kupé sledoval. Vnímal, že každý se najednou potřebuje z té prožité hrůzy vymluvit. Jako kdyby se pod tíhou vody protrhla stavidla.

Ještě než se stačil k debatě svojí troškou přidat, slyší dlouhána se jménem, jež tak podráždilo Němce: „Já mám skoro dva metry vejšky, a to se jim pramálo líbilo. Všichni byli menší. Tož si na mě rádi zgustli. Začalo to hned, jak sem seskakoval z nákladáku. Sotva sem dopadl na zem, hned sem schytal jednu po palici obuchem, kterým mně srazili z hlavy klobouk. Ale to nebylo všechno. Klobouk sem tak nechal kloboukem. Dále vždycky při jakémkoliv řazení sem samozřejmě trčel z řady, což byl signál tuhle pro ránu pažbou pušky, tuhle pro pořádný kopanec do zadnice.“

Brunovi létaly myšlenky hlavou jako vylekaní holuby, když do jejich houfu na silnici náhle vjede automobil. Přiklonil se k názoru, že o svůj hrozný zážitek se dělit nebude. Ostatně z vyprávění dalších studentů bylo jasné, že jejich zážitky jsou trochu jiné a nevážou se k událostem souvisejícím bezprostředně s demonstrací po Opletalově pohřbu.

„Nás vytáhli v pátek časně zrána z kolejí a zavezli do Ruzyňských kasáren, do smrdutý jízdní. Nepustili nás, stejně jako tady, na záchod, dělali jsme to pod sebe do pilin... Hnus, fakt hnus. A do toho pořád nevíš, proč tam jsi, proti čemu ses provinil, prostě nechápeš nic. Jenom máš nervy nadranc, máš hlad a žízeň a je ti zima. Nesměli jsme spolu mluvit. Celou dobu na nás mířili vojáci několika kulomety. To ti hlava nebere. V jednu chvíli máš hlavu plnou jen učení, zkoušek a myšlenek na holky a najednou o hladu a žízni trčíš ve strachu na smradlavých pilinách a koukáš do hlavně kulometu,“ svěřoval se další.

„Samozřejmě za celou dobu se nás tam nikdo nezeptal na hlad či žízeň,“ převzal štafetu vypravování jiný student, „je zajímavý, že druhý den pustili domů všechny Slováky či jiný národnosti. Nejprve z jedné vody načisto to na koleji pobrali všechno, padni, komu padni, ale pak jsme zůstali jen my Češi.“

„Jak říkáš, ale taky pouštěli ještě mladší ročníky pod dvacet let,“ přidal se sedící u okna, „ti propuštění se museli hluboce uklánět a nahlas děkovat Němcům za tuto velkorysost. Nám, co jsme zbyli, teprve večer pohodili pár bochníků černého chleba, o který se strhla rvačka. Kdo byl pomalejší, nebo neměl ostré lokty, hladoval. Aspoň že v noci jsme už nemuseli stát a dovolili nám sednout si do těch pilin. Ještě že nás tam bylo tolik a mohli jsme se těsně k sobě srazit a navzájem se zahřát. Byla tam děsná zima. Odevšad táhlo, no hrůza.“

Brunovi utkvěl pohled na Jindrovi, který se doposud do debaty moc nezapojoval. Slyšel jej tichým hlasem pronášet: „Bylo to hrozné, ale, pánové, to vám povím pro mě bylo nejhorší potom, jak ráno do tý jízdní dorazil ten nějaký německý důstojník, nějaká pořádná šarže dle uniformy to byla.“

„To byl K. H. Frank,“ skočil mu do řeči dlouhán. „Toho já poznám.“

„Stál tam rozkročený před náma, pohrával si se svejma koženějma rukavicema. Já vůl si myslel, že teď nám řekne, že můžeme jít domů, a ať už dáme pokoj. No prdlajs, on si ten pohled na nás ubožáky vyloženě vychutnával a potom nám sdělil, že české vysoké školy jsou na tři roky uzavřeny, vůdcové studentů byli zastřeleni a my že potřebujeme převychovat. Tak mám obavy, že nás teď právě vezou do Německa na tu převýchovu,“ strachoval se Jindra.

Bruno si ještě vyslechl, že po odjezdu K. H. Franka před studenty vysypali vojáci na zem hromadu klobouků a čepic sražených jim z hlavy a rozbitých brýlí a v pětistupech je následně mlhavým chladným ránem za doprovodu odjíždějících zbraní odeskortovali na nádraží.

Právníkem už jistojistě nikdy nebude. Přitom k tomu scházelo už jen pár posledních zkoušek... Místo advokátní nebo soudní praxe ho čeká nejspíše jen těžká manuální práce, ponížení a další utrpení. Takovéto myšlenky teď okupují Brunovu mysl poté, co si vyslechl své druhy v této těžké situaci. Už další vyprávění neposlouchá, už nechce nic více slyšet. Nejraději by si rukama silně zacpal uši. Uzavírá se do svých vlastních myšlenek, uzavírá se za hradbu mlčení a nutí se

nic dalšího neslyšet. Do svého bolavého nitra už nechce nic dalšího vstřebávat. To je již tak přeplněno vším prožitým bezprávím, nespravedlností a zlem, při němž je člověk člověku vlkem, a v němž lidské bytosti nejenže se nechovají jako lidé, ale zapomněli na veškerá Boží příkázání. *Miluj bližního svého* se už ani nekrčí v koutku, ale evidentně úplně zmizelo z povrchu zemského!

Tma pekel a noc světla oloupená, kdy nebem hvězdná záře
nezaplála, a obloha kdy nejvíc zatažena.

– *Peklo, Dante Alighieri* –

Eliščiny medově něžné oči laskají Bruna pohledem. Eliška stojí v dozrávajícím pšeničném poli. Vůkol ní se ve větříku míhají obilné klasy. Nad hlavou jí září velké červencové slunce. Vše je jako ve zpomaleném filmu. Klasy se velmi pomalu přelévají, evokující proudy vody v dravé řece. Stejně tak i Eliščiny dlouhé vlasy. Usmívá se na něj a její krásné laskavé oči téměř neznatelně opakovaně pomalu pomaličku zamrkají. Bruno si musí dát dlaň před oči. Slunce jej oslňuje stále více a brání mu v pohledu na nádhernou Elišku. Chce jí podat ruku, přitáhnout ji k sobě. Ona se však vzdaluje a její obraz postupně mizí. Bruno k ní zoufale natahuje obě svoje ruce. Cítí obrovskou bezmoc. Nemůže se hnout z místa, nemůže ji dosáhnout. Ať dělá, co dělá, vše marné. Šílený pocit bezmoci ho spaluje nelítostným žárem.

Bruna vzbudilo trhnutí vagónu při zastavení vlaku. Vteřinku dvě nevěděl, co se děje, kde je. V tom uslyšel němčinou pronášené hlášení nádražního rozhlasu. Procitnutí do reality bylo okamžité a bolestné. Utřel si rukávem slinu vytékající mu z koutku úst. Po očku se nenápadně rozhlédl okolo po svých družích, ale nikdo jej nesledoval, nikdo mu nevěnoval pozornost. Všichni v sobě zpracovávali tu skutečnost, že opravdu opustili rodnou zemi a jsou v obávaném Německu.

„To na spanilou jízdu nevypadá, že,“ neodpustil si Bruno jízlivou poznámku směrem k nepříjemnému partákovi u okna.

Ten jenom zabručel cosi ve smyslu: „Ty si jakysi cyp,“ načež Bruna probodnul zlostným pohledem.

Vedle něj sedící hoch, jenž taktéž doposud stále věřil, že brzo budou zpátky doma, se dal do pláče. Hlavu přitom skryl v dlaních.

Dusnou chvíli rozehnala náhlá přítomnost zdravotních sester ve sněhobílých uniformách označených červeným křížem. Čistě oblečené hezké dívky hochům zvedly hlavy. Děvčata jim podávala horký čaj v papírových kelímcích, ale žádné se na ně neusmálo. Tvářila se kysele jako zelí s citronem dohromady.

Bruno viděl Jindru, který se opatrně napil čaje, jak se mu zkřivila tvář nechutí. Přičichl a trochu ochutnal. Tekutina neměla žádnou chuť. Oslovil proto jednu z mladších sester: „Mein liebes Fräulein, dovolte prosím otázku, kde to jsme a co jste nám to přinesli?“

Dívka se na Bruna škaredě zadívala a odsekla mu: „V Drážďanech a vůbec, co je ti potom. My jsme čekali naše kluky z fronty, a ne nějaké Čechy!“

Zdravotní sestry vlak rychle opustily a venku zatím padla tma. Ve vagonech bylo jen slabé světýlko, a tak se všichni uzavřeli se svými ponurými myšlenkami do sebe a pokoušeli se raději usnout.

„Berlin Hauptbahnhof,“ vyřvávají nádražní tlampače. Esesáci se aktivizují. Vagonem probíhá nějaká vyšší šarže a štěká rozkazy na všechny strany. Vlak se dal za chvíli ještě do pohybu, ale zanedlouho zastavil nadobro.

„Alles raus,“ křičí stráža a opakuje: „Všechno ven, rychle, dělejte, hněte sebou, vy všiváci!“

Údy hochů zdřevěnělé sezením během dlouhé jízdy nechtějí poslouchat. V přeplněném kupé a v úzkých uličkách se zmateně tlačí a škobrtají o sebe. Prozatím nenápadné a tiché nástupiště rázem ožívá halasem a výkřiky. Ztuhlí čeští studenti po vyskočení z vagonů ve vzniklé vřavě zmateně narážejí jeden do druhého. Znovu,